

Valsts izglītības satura centrs

Vaļņu iela 2, Rīga, LV - 1050, tālr. 67216500, fakss 67223801, e-pasts visc@visc.gov.lv, www.visc.gov.lv

Ekonomikas valsts 25.olimpiāde, 3.posms
Situācijas analīze (31 punkts)
2024.gada 22.februārī

Dalībnieka kods:

*Sniedz atbildes tam norādītajās vietās un lauku ietvaros!
Punktu skaits par pareizām atbildēm norādīts iekavās.
Norādi dalībnieka kodu uz katras lapas.*

Situācijas apraksts

Ekonomikas stabilizēšanā, īpaši ekonomikas lejupslīdes laikā, liela nozīme ir pretcikliskai fiskālai un monetārai politikai. Veicot pretcikliskās fiskālās politikas pasākumus parasti veidojas budžeta deficīts un palielinās valsts parāds. Valsts parāda pieaugums un procenta likmju kāpums ievērojami palielina parāda apkalpošanas izmaksas. Ja 2021.gada martā Valsts kases emitēto obligāciju ienesīgums bija 0,105%, 2023.gada jūlijā 3,91%, turklāt samazinās emitēto obligāciju dzēšanas vidējais termiņš no 7 līdz 5 gadiem. Latvijas un citu ES valstu ekonomiku “sabremzēšanās” un procentu likmju kāpums var apdraudēt valsts parāda ilgtspēju.

Valsts parāda samazināšanu var veikt divējādi: 1) to atmaksājot vai 2) “izaugot no parāda”, proti, nodrošinot ekonomikas izaugsmi un pieļaujot minimālu budžeta deficītu – līdz 1% no IKP, tā samazinot valsts parāda relatīvo lielumu jeb tā attiecību pret IKP. Lai valsts parāds būtu ilgtspējīgs ir jānodrošina negatīva ekonomikas izaugsmes diferenciāla “ $r - g$ ” vērtība, kur: r – procenta likmes, g – ekonomikas izaugsmes temps, proti ekonomikas izaugsmei ir jābūt ātrākai par procentu un valsts parāda pieaugumu. Latvijai ekonomikas izaugsmes diferenciālis ($r-g$) vēsturiski ir bijis -3 (mīnuss trīs) procentpunkti, bet budžeta deficīts -1% (mīnuss viens) no IKP.

1.tabula.
Valsts parāda līdzsvars (% no IKP) ilgtermiņā pie noteikta izaugsmes diferenciāļa (r-g) un primārās bilances deficīta.

Valsts budžeta primārā bilance (% no IKP)												
Izaugsmes diferenciālis (r-g)		-10	-9	-8	-7	-6	-5	-4	-3	-2	-1	0
	-10	110	99	88	77	66	55	44	33	22	11	0
	-9	121	109	97	85	73	61	48	36	24	12	0
	-8	135	122	108	94	81	67	54	40	27	14	0
	-7	153	138	122	107	92	76	61	46	31	15	0
	-6	177	159	141	124	106	88	71	53	35	18	0
	-5	210	189	168	147	126	105	84	63	42	21	0
	-4	260	234	208	182	156	130	104	78	52	26	0
	-3	343	309	275	240	206	172	137	101	69	34	0
	-2	510	459	408	357	306	255	204	153	102	51	0
	-1	1010	909	808	707	606	505	404	303	202	104	0
	0	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞

(Avots: Mauris J., Latvijas parāda ilgtspēja augošu procenta likmju ciklā)

2.tabula.
Latvijas makroekonomiskie rādītāji 2020. – 2022.gadā.

Gads	IKP		Valsts budžets		Valsts parāds (mljrd.eiro)
	Nominālais (mljrd.eiro)	% pret iepr.g. (2015.g. cenās)	Ieņēmumi (mljrd.eiro)	Izdevumi (mljrd.eiro)	
2020.	30,11	96,5	12,80	12,71	12,71
2021.	33,35	106,7	13,92	14,69	14,69
2022.	38,87	103,4	15,73	15,95	15,95
2023.	n.d.	-0,4	12,7	14,7	16,7

Īsi skaidro vai atbildi uz jautājumiem!

1.1	Kas ir valdības parāds? (1 p.)
1.2	Kāds ir galvenais cēlonis Latvijas valsts parāda pieaugumam? (1 p.)
1.3	Kāds ir Māstrihtas kritērijs valsts parādam? (1 p.)
1.4	Kāds ir valsts parāda īpatsvars (% pret IKP) Latvijai un vidēji ES dalībvalstīm? (1 p.) Latvijai _____%, vidēji ES _____%
1.5	Kas ir budžeta bilance?
1.6	Kāpēc veidojas budžeta deficīts?
1.7	Kas ir valsts parāda apkalpošanas lielākās izmaksas?
1.8	Uzraksti divus iemeslus, kāpēc vidējā termiņā (5-6 gadu laikā) valsts parāda apkalpošanas izmaksas varētu būtiski palielināties?

Uzraksti divus ieguvumus un divas izmaksas, ja valsts parādu samazinātu to atmaksājot un, ja to samazinātu "izaugot no parāda"?

2.1	Ieguvumi atmaksājot: (2 p.) 1. 2.	Ieguvumi "izaugot no parāda": (2 p.) 1. 2.
2.2	Izmaksas atmaksājot: (2 p.) 1. 2.	Izmaksas "izaugot no parāda": (2 p.) 1. 2.

Izmanto situācijas aprakstā esošo informāciju!

3.1	Uzraksti vismaz trīs faktorus no kuriem ir atkarīga valsts parāda ilgtspēja! (3 p.)
3.2	Ar konkrētām rādītāju vērtībām (no dotās informācijas) pamato, kāda varētu būt vēsturiskā valsts parāda līdzsvara vērtība (procentos no IKP)? (3 p.)
3.3	Uzraksti divus faktorus, kuri 2023.-2024. gadā, varētu mazināt Latvijas valsts parāda ilgtspēju un kā tas varētu izmainīt valsts parāda līdzsvara vērtību. (2 p.)